

ΑΞΙΟΝΑΣ: ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ: ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ: ΔΙΔΑΣΚΟΝΤΑΣ ΑΝΘΡΩΠΙΣΜΟ

ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

Κατανόηση κειμένου

Δραστηριότητα: Να ελέγξετε την ορθότητα ή το λάθος των παρακάτω προτάσεων, σύμφωνα με το κείμενο, σημειώνοντας Σωστό ή Λάθος και αιτιολογώντας αντίστοιχα: Στην αιτιολόγηση της επιλογή σας, που θα έχει τη μορφή σύντομης παραγράφου, μπορείτε να αξιοποιήσετε και αυτούσιες φράσεις ή αποσπάσματα του κειμένου.

1. Η αρθρογράφος καταδικάζει την επιστημονική και τεχνολογική εκπαίδευση.
.....

2. Η έννοια της «αφηγηματικής φαντασίας» αναφέρεται στην ικανότητα κάποιου να πλάθει φανταστικές ιστορίες.
.....

3. Η διδασκαλία των τεχνών μας φέρνει αντιμέτωπους με τις προκαταλήψεις του παρελθόντος.
.....

4. Ο εγωκεντρισμός και ο ωφελιμισμός είναι απόρροια της σύγχρονης κοινωνικοπολιτικής οργάνωσης.
.....

5. Οι τάσεις του εγωκεντρισμού και του ωφελιμισμού είναι αδύνατο να καταπολεμηθούν.
.....

Οδηγία

Διαβάζουμε προσεκτικά το κείμενο και εντοπίζουμε τα αποσπάσματα που σχετίζονται νοηματικά με τα παραπάνω εκφωνήματα. Στη συνέχεια συγκρίνουμε το περιεχόμενο κάθε εκφωνήματος με το αντίστοιχο απόσπασμα και ελέγχουμε την ορθότητά του. Αιτιολογούμε την ορθότητα ή το λάθος με στοιχεία από το κείμενο, τα οποία μπορούμε να παραθέσουμε αυτούσια μέσα σε εισαγωγικά ή να παραπέμψουμε σε αυτά μέσα σε παρένθεση.

Ενδεικτική απάντηση

1.: Λάθος	Στην πρώτη παράγραφο η συγγραφέας, όπως αναφέρει, δεν αντιτίθεται στο συγκεκριμένο είδος εκπαίδευσης , δηλαδή στην επιστημονική και τεχνολογική εκπαίδευση, ούτε απεύχεται την προοπτική τα κράτη να σταματήσουν την ανάπτυξή της .
2.: Λάθος	Στη δεύτερη παράγραφο η συγγραφέας ορίζει την έννοια της «αφηγηματικής φαντασίας» ως το μέσο που « μας βοηθά να γίνουμε ευφυείς αναγνώστες των ιστοριών άλλων ανθρώπων και να κατανοήσουμε τα συναισθήματα και τις επιθυμίες τους ». Το νόημα, επομένως, που προσδίδει στη συγκεκριμένη έννοια δεν είναι αυτό της μυθοπλαστικής ικανότητας, αλλά της ικανότητας να κατανοούμε τα συναισθήματα, τις επιθυμίες, γενικότερα τη θέση των άλλων .
3.: Σωστό	Στην τρίτη παράγραφο η συγγραφέας υποστηρίζει ότι « οι τέχνες προωθούν ένα διαχρονικό διάλογο με τις προκαταλήψεις του παρελθόντος », με άλλα λόγια φέρνουν αντιμέτωπους τους ανθρώπους με κάθε είδους προκαταλήψεις και τους καλούν να τις επεξεργαστούν.
4.: Σωστό	Στην τέταρτη παράγραφο η συγγραφέας κάνει λόγο για τα χαρακτηριστικά των σύγχρονων δημοκρατιών που « ρέπουν προς τη στενότητα αντιλήψεων και τον εγωισμό » και υπαινίσσεται τον ωφελιμιστικό προσανατολισμό της σύγχρονης εκπαίδευσης («Όταν η εκπαίδευση βασίζεται κυρίως στον ωφελιμισμό»)

5.: Λάθος	Μολονότι στην τέταρτη παράγραφο η συγγραφέας εκφράζει την ανησυχία της για τον εγωκεντρικό χαρακτήρα των σύγχρονων δημοκρατιών και τον ωφελιμιστικό προσανατολισμό της σύγχρονης εκπαίδευσης, δεν καταλήγει σε απαισιόδοξο συμπέρασμα. Αντίθετα, υποστηρίζει ότι οι ανθρωπιστικές σπουδές μπορούν να περιορίσουν τις τάσεις εγωκεντρισμού και ωφελιμισμού («Οφείλουμε ... συμπάθειας») και να δώσουν νόημα και αξία στην ανθρώπινη ζωή («δημιουργούν ένα κόσμο μέσα στον οποίο αξίζει να ζούμε»).
-------------------------	--

Οργάνωση του λόγου

Δραστηριότητα: Στο απόσπασμα «Οι τέχνες διδάσκουν ... αλληλεπίδρασης» της τρίτης παραγράφου η συγγραφέας, για να υποστηρίξει τη θέση της, αξιοποιεί ως τρόπο πειθούς την επίκληση στη λογική. Να δείξετε πώς καταλήγουμε σε αυτό το συμπέρασμα.

Οδηγία:

Θυμηθείτε όσα έχετε διδαχθεί με την **επίκληση στη λογική** και τη **δομή του επιχειρήματος**.

Εντοπίστε, καταρχάς, τη θέση την οποία προσπαθεί να αποδείξει η αρθρογράφος (αποδεικτέα πρόταση) καθώς και τις αποδεικτικές λεπτομέρειες/προκείμενες και παρατηρήστε πώς οργανώνονται. Οι αποδεικτικές λεπτομέρειες διαρθρώνονται στον άξονα του χρόνου, στον άξονα του χώρου ή ακολουθούν μια συλλογιστική πορεία στον άξονα της λογικής; Επιπλέον, εξετάστε τις λέξεις-φράσεις που συνδέουν την αποδεικτέα πρόταση με τις αποδεικτικές λεπτομέρειες καθώς και τις αποδεικτικές λεπτομέρειες μεταξύ τους και καταγράψτε στη συνέχεια το συμπέρασμά σας.

Ενδεικτική απάντηση

Η συγγραφέας, στο συγκεκριμένο απόσπασμα, αξιοποιεί την επίκληση στη λογική για να υποστηρίξει την άποψη ότι «οι τέχνες διδάσκουν την έννοια της κοινότητας» (αποδεικτέα πρόταση). Με μια σειρά από προτάσεις που συνδέονται λογικά μεταξύ τους διευθετεί κλιμακωτά την επιχειρηματολογία της. Παρατηρούμε, δηλαδή, ότι οι αποδεικτικές λεπτομέρειες ή προκείμενες («Όταν ... αλληλεπίδρασης») διαρθρώνονται στον άξονα της λογικής - η επόμενη αποτελεί λογική ακολουθία της προηγούμενης. Λέξεις-αρμοί που συνέχουν την αποδεικτέα πρόταση με τις αποδεικτικές λεπτομέρειες καθώς και τις αποδεικτικές λεπτομέρειες μεταξύ τους είναι οι λέξεις «τέχνες» και «κοινότητα», καθώς και οι λέξεις-φράσεις «συνεργάζονται», «διαχειρίζονται την επιθυμία για άσκηση εξουσίας», «δεν είναι ιεραρχική», «πρότυπο αμοιβαίας κατανόησης και αλληλεπίδρασης», που επεξηγούν περαιτέρω την έννοια της κοινότητας και τον ρόλο της τέχνης στην οικοδόμησή της.

Σημασιολογικά στοιχεία

Δραστηριότητα 1: Να ξαναγράψετε τα ακόλουθα ονοματικά σύνολα, αντικαθιστώντας κάθε φορά την υπογραμμισμένη λέξη με ένα αντώνυμο:

τομείς εξίσου σημαντικοί

διεθνών προβλημάτων

ευφυείς αναγνώστες

διαχρονικό διάλογο

στενότητα αντιλήψεων

Οδηγία:

Εντοπίζουμε, καταρχάς, την παράγραφο και την περίοδο λόγου στην οποία βρίσκεται η υπογραμμισμένη λέξη. Καταγράφουμε αυθόρμητα τις αντώνυμες λέξεις που μας έρχονται στο νου και στη συνέχεια επιλέγουμε εκείνη τη λέξη που στο συγκεκριμένο κειμενικό περιβάλλον αποδίδει καλύτερα την αντίθετη σημασία. Υπενθυμίζουμε ότι ως αντώνυμες ή αντίθετες λέξεις ορίζονται αυτές που έχουν αντίθετη σημασία (σε σχέση με τις λέξεις που δίνονται). Πηγή: Χατζησαββίδης, Σ. & Χατζησαββίδου, Α. Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου. Αθήνα: ΙΤΥΕ «Διόφαντος», σ. 163.

Ενδεικτική_απάντηση

τομείς εξίσου <u>σημαντικοί</u>	... αδιάφοροι, ασήμαντοι
<u>διεθνών</u> προβλημάτων	εθνικών, τοπικών ...
<u>ευφυείς</u> αναγνώστες	περιορισμένοι, στενόμυαλοι ...
<u>διαχρονικό</u> διάλογο	προσωρινό, εφήμερο ...
<u>στενότητα</u> αντιλήψεων	ευρύτητα, σφαιρικότητα ...

Δραστηριότητα 2: Να αντικαταστήσετε κάθε μία από τις παρακάτω λέξεις με την έντονη γραφή, που χρησιμοποιούνται μεταφορικά/συνυποδηλωτικά, με άλλη κυριολεκτική:

α) στην παραζάλη του ανταγωνισμού (παράγραφος πρώτη: Ζούμε ... λαού)

β) για να καλλιεργηθεί η συμπάθεια (παράγραφος δεύτερη: Αυτή... συνάντηση).

γ) όταν ο κόσμος μας κατασκευάζει καχυποψίες και διαχωρισμούς (παράγραφος δεύτερη: Αυτή... συνάντηση).

Οδηγία:

Για το λήμμα «παραζάλη» το ηλεκτρονικό Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής (Τριανταφυλλίδη) παραθέτει τα εξής: **παραζάλη η: ταραχή, σύγχυση, αναστάτωση που συχνά συνοδεύεται από διάχυτο ενοχλητικό θόρυβο:** (Μέσα) στην ~ μου άφησα τα κλειδιά μέσα στο αυτοκίνητο. Η ~ της μάχης / της δουλειάς. Ερωτική ~, ταραχή, μεγάλη συγκίνηση, αναστάτωση.

Πηγή:http://www.greeklanguage.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/index.html

Για το λήμμα «καλλιεργώ», και ειδικότερα για τη μεταφορική σημασία του, το ηλεκτρονικό Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής (Τριανταφυλλίδη) παραθέτει τα εξής: **καλλιεργώ -ούμαι : II. (μτφ.) 1α. ασχολούμαι με κτ. συστηματικά, με ενδιαφέρον και με επιτυχία:** Οι αρχαίοι Έλληνες καλλιεργήσαν τις τέχνες και τα γράμματα. Κατά το Μεσαίωνα καλλιεργήθηκε η θεολογία. **β. αναπτύσσω τις ικανότητες ή τις ιδιότητες κάποιου ατόμου με την κατάλληλη αγωγή ή άσκηση. //** Καλλιεργημένος άνθρωπος, με γενική μόρφωση, καλή αγωγή, αναπτυγμένη καλαισθησία κτλ. **2. δημιουργώ τις κατάλληλες συνθήκες για να αναπτυχθεί κτ., για να γίνει πιο δυνατό, πιο έντονο:** Δεν πρέπει να καλλιεργούμε το μίσος / το φανατισμό. Καλλιεργήθηκε μια τρυφερή αγάπη ανάμεσα στους δύο νέους. Καλλιεργήθηκε έντονα η εντύπωση ότι θα γίνει υποτίμηση της δραχμής.

Πηγή:http://www.greeklanguage.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/index.html

Για το λήμμα «κατασκευάζω» το ηλεκτρονικό Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής (Τριανταφυλλίδη) παραθέτει τα εξής: κατασκευάζω -ομαι :

1α. φτιάχνω κτ., με ένα ή με περισσότερα υλικά συνήθ. με τη βοήθεια μηχανών ή άλλων τεχνικών μέσων και σύμφωνα με ένα σχέδιο: Οικοδομικές εταιρείες που κατασκευάζουν σπίτια, εργοστάσια, γέφυρες, χτίζουν. Εργοστάσιο που κατασκευάζει αυτοκίνητα / μηχανήματα / έπιπλα / παπούτσια. Κατασκευάστηκαν πέντε πλοία, ναυπηγήθηκαν. Ρούχα κατασκευασμένα στην Ελλάδα, ραμμένα. // (γεωμ.) ~ ένα τρίγωνο / ένα τετράπλευρο, το σχεδιάζω σύμφωνα με ορισμένα δεδομένα και με γεωμετρικά όργανα. β. συνθέτω γλωσσικά στοιχεία και σχηματίζω ένα νοηματικό σύνολο: ~ μια πρόταση, συντάσσω. 2. (μτφ., μειωτ.) επινοώ κτ. με σκοπό να εξαπατήσω ή να βλάψω κλπ.: Κατασκεύασε μια ολόκληρη ιστορία για να δικαιολογήσει την απουσία του. Κατηγορίες κατασκευασμένες από τους αντιπάλους μας, χαλκευμένες. // Ο ναζισμός κατασκεύασε τη θεωρία της υπεροχής της αρίας φυλής.

Πηγή: http://www.greeklanguage.gr/greekLang/modern_greek/tools/lexica/triantafyllides/index.htm

Ενδεικτική απάντηση

α) στην παραζάλη του ανταγωνισμού:	στη σύγχυση του ανταγωνισμού
β) για να καλλιεργηθεί η συμπάθεια:	για να αναπτυχθεί η συμπάθεια
γ) όταν ο κόσμος μας κατασκευάζει καχυποψίες και διαχωρισμούς:	όταν ο κόσμος μας επινοεί καχυποψίες και διαχωρισμούς

Μορφοσυντακτικές δομές

Δραστηριότητα 1: Να αιτιολογήσετε τη χρήση:

- α) των εισαγωγικών στη φράση «**ως πολίτη του κόσμου**» της πρώτης παραγράφου (Ζούμε ... λαού),
- β) της διπλής παύλας στη φράση - **και αυτή είναι ίσως η πιο σημαντική** - της πρώτης παραγράφου (Ζούμε ... λαού),
- γ) της διπλής τελείας στην περίοδο **Αυτή τη σημαντική ικανότητα μπορούμε να την ονομάσουμε αφηγηματική φαντασία: μας βοηθά να γίνουμε ευφυείς αναγνώστες των ιστοριών άλλων ανθρώπων και να κατανοήσουμε τα συναισθήματα και τις επιθυμίες τους** της δεύτερης παραγράφου (Αυτή... συνάντηση).

Οδηγία:

Θυμηθείτε σε ποιες περιπτώσεις χρησιμοποιούμε αντίστοιχα τα εισαγωγικά, τη διπλή παύλα και τη διπλή τελεία. Διαφορετικά, μπορείτε να ανατρέξετε στην αντίστοιχη θεωρία.

Ενδεικτική απάντηση

- α) Η φράση «**ως πολίτη του κόσμου**» κλείνεται σε εισαγωγικά για να δηλωθεί η ειδική της σημασία. «Πολίτης του κόσμου» θεωρείται ο άνθρωπος που προωθεί τη διεθνή συνεργασία και συνεννόηση και αγωνίζεται για την εξάλειψη των εθνικιστικών προκαταλήψεων.
- β) Η διπλή παύλα στη φράση - **και αυτή είναι ίσως η πιο σημαντική** - χρησιμοποιείται για να δηλωθεί η παρενθετική της σημασία στο πλαίσιο της περιόδου.
- γ) Η διπλή τελεία στην περίοδο «Αυτή ... επιθυμίες τους» χρησιμοποιείται για να δηλωθεί ότι θα ακολουθήσει επεξήγηση του όρου «αφηγηματική φαντασία».

Δραστηριότητα 2: Να παρατηρήσετε αντίστοιχα τον τρόπο εκφοράς των παρακάτω ρηματικών διατυπώσεων και να γράψετε τι εκφράζουν σε κάθε περίπτωση:
α) Μέσω της φαντασίας **μπορούμε** με ενορατικότητα να **αντιληφθούμε** την εμπειρία μιας άλλης ομάδας ή ενός ατόμου (παράγραφος δεύτερη: «Αυτή... συνάντηση»)
β) **Οφείλουμε** να **προωθήσουμε** μια παιδεία... (παράγραφος τέταρτη: «Οι σύγχρονες ... να ζούμε»).

Οδηγία:

Για να θυμηθείτε τα σχετικά με τις εγκλίσεις και τις τροπικότητες, μπορείτε να ανατρέξετε στην αντίστοιχη θεωρία.

Ενδεικτική απάντηση

α) Στην πρώτη ρηματική διατύπωση παρατηρούμε την εκφορά: **μπορούμε** + **υποτακτική**. Η συγγραφέας, χωρίς να είναι απόλυτα βέβαιη, **εκφράζει μια δυνατότητα**, ποια οφέλη, δηλαδή, μπορεί να προκύψουν μέσω της φαντασίας.
β) Στη δεύτερη ρηματική διατύπωση παρατηρούμε την εκφορά: **οφείλουμε** + **υποτακτική**. Η συγγραφέας, χρησιμοποιώντας δεοντική εκφορά (δέον = πρέπον), **εκφράζει εδώ μια αναγκαιότητα**, την υποχρέωση, δηλαδή των υποκειμένων να προωθήσουν την ανθρωπιστική εκπαίδευση.

Ημερομηνία τροποποίησης: 6/7/2017

Επιμέλεια: Παναγιώτα Σεφερλή
Επιστημονικός έλεγχος: Βενετία Μπαλτά, Μαρία Νέζη